

Asia: VN/20544/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025-2029

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lapin hyvinvointialue lausuu luonnoksesta hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025-2029 seuraavaa;

Luonnoksessa on nostettu hyvinvointialueen tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi 7 tavoitetta, joista keskeisimmät koskevat väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, yhdenvertaisia palveluita, taloudellista kestävyyttä ja vaikuttavuutta.

Tavoitteiden nähdään olevan oikeansuuntaisia hyvinvointialueiden palveluiden järjestämisen kansallisiksi tavoitteiksi, mutta luonnoksessa niitä kuvataan toimintaa koskeviksi tavoitteiksi. Jatkovalmistelussa olisi tarpeen selkeyttää tavoitteet koskemaan nimenomaisesti järjestämisen tavoitteita, mitä tavoitteet myös sisällöllisesti ovat. Kansallisella tasolla ei tulisi liian tarkasti pyrkiä ohjaamaan hyvinvointialueita toiminnan tavoitteiden tasolla, vaan antaa suuntaviivat

kansallisille järjestämisen tavoitteille, joita kohti hyvinvointialueiden tulisi toimintansa johtamisessa pyrkiä.

Kansalliseksi tavoitteeksi luonnoksessa on kirjattu, että hyvinvointialueiden on toimillaan edistettävä oman alueensa väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Tavoitetta on luonnoksessa käsitelty laajasti korostaen koko yhteiskunnan yhteensovitettavia toimia hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämässä niin alueellisesti, yta-tasoisesti kuin kansallisestikin, mikä on positiivista ja valtakunnallisessa ohjauksessa erittäin tärkeä näkökulma korostettavaksi.

Kansallisena tavoitteena se, että hyvinvointialueiden on järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut yhdenvertaisesti koko maassa on sinänsä yleinen periaatteena ja tavoitteena kannatettava väestön yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Kun yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan kansallisesti, tulee kuitenkin alueiden erilaisuus tunnistaa liittyen mm. palveluiden saavutettavuuden näkökulmaan ja ottaa toimintaympäristöstä johtuvat erot myös rahoituksessa riittävällä tavalla huomioon.

Vaikuttavuuden näkökulma on yksi keskeinen järjestämisen näkökulma, jota kansallisessa ohjauksessa on perusteltua korostaa ja myös tukea hyvinvointialueita vaikuttavuusperusteisuudessa palveluiden järjestämisessä. Luonnoksessa on kirjattu, että asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan vaikuttavuustietoa vasten sekä kansallisella että alueellisella tasolla ja että vaikuttavuusperusteiseen ohjaamiseen ja johtamiseen kehitetään uudentyyppisiä malleja, mitkä tavoitteet nähdään kannatettavana.

Valtakunnalliset tavoitteet sen suhteen, että hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen tulee olla taloudellisesti kestäviä, laadukkaita ja kustannusvaikuttavia ja että investoinneilla tuetaan toiminnan kustannusvaikuttavuuden ja alueellisen yhteistyön parantamista ovat tavoitteena oikean suuntaisia. Tavoite siitä, että hyvinvointialueiden rahoitusta ja taloutta koskevan sääntelyn olisi tapahduttava suunnitelmallisesti ja kattavien vaikutusarvioiden perusteella on perusteltu samoin kuin se, että rahoitusmallin kannustavuuteen ja ohjaavuuteen tähtäävät rakenteelliset muutokset tehtäisiin hallitusti ja ennakoitavasti turvaten palveluiden ja rahoitusperiaatteen toteutuminen.

Tavoite siitä, että hyvinvointialueiden toiminnassa ja päätöksenteossa huomioidaan sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyys tasapaino on sinällään tavoiteltava, mutta tavoitteen sitomista tietyn yksittäisen toimintamallin käyttöönottoon tulisi harkita.

Kirjaukset tarpeesta jatkaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän uudistamista ja kustannuskehityksen hillitsemistä ovat perusteltuja. Esitetyt keinot valtion itsensä taholta, jäävät kuitenkin yleisluontoiseksi eivätkä aukea luonnoksesta siten, että niihin olisi mahdollista ottaa kantaa. Tämä toivotaan huomioitavan jatkovalmistelussa.

Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet muodostuvat henkilöstöön, tietoon ja yhteistyöhön liittyvistä tavoitteista, jotka ovat sinällään kannatettavia. Henkilöstön osalta luonnoksessa korostetaan kuitenkin ainoastaan hyvinvointialueen omaa henkilöstöä. Kansallisissa tavoitteissa tulisi kuitenkin asettaa tavoitteet koko sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen henkilöstöä koskien, koska hyvinvointialueen järjestämisvastuuta toteuttavat

sopimusperusteisesti niin yritykset kuin kolmannen sektorin toimijatkin.

Hyvinvointialueiden toiminnan valtakunnallisen ja alueellisen johtamisen, suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen perustuminen tietoon on kannatettava tavoite. Kansallista ja alueellista tietotuotantoa tavoitellaan kehitettävän siten, että se mahdollistaa viranomaisten seuranta-, arviointi-, ohjaus- ja valvontatyön sekä hyvinvointialueiden vaikuttavuusperustaisen johtamisen. Saman tiedon käyttäminen niin kansallisiin ohjauksen kuin alueen omiin johtamisen tarpeisiin on järkevää huomioiden kuitenkin myös se, että alueet tarvitsevat oman eri tason johtamisen tueksi myös omaa tiedontuotantoaan. Tietojohdamiseen liittyvien ICTratkaisujen kehittämisessä pyrkiminen mahdollisimman laajaan yhteistyöhön on niin osaamisen kuin resurssien käytönkin näkökulmasta perusteltua.

Hyvinvointialueiden laajan yhteistyön korostaminen kansallisissa tavoitteissa on perusteltua. Hyvinvointialueet eivät voi onnistua lakisääteisissä tehtävissään parhaalla mahdollisella tavalla ilman yhteistyötä muun ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Mittarikokonaisuus on nykyisessä muodossaan liian laaja sisältäen osin epärelevantteja mittareita kokonaisuuden arvioinnin osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta kansallisesti yhteistyönä muodostettujen ns. johtamisen strategisten vähimmäistietosisältöjen kanssa mittareissa on jopa osin ristiriitaisuutta. Pelastustoimen näkökulmasta mittareita on liikaa ja osa mittareista on epärelevantteja. Kokonaisuutena arvioiden 1-2 kaksi mittaria kuvaamaan laajemmin kussakin järjestämisen tavoitteessa onnistumista olisi perustellumpaa kuin suuri määrä erillisiä mittareita, jotka vaativat hyvinvointialueilta erillistiedonkeruuta.

Esitetään, että mittareita vähennetään huomattavasti ja mittarit valitaan kansallisessa konsensuksessa yhdessä hyvinvointialueiden, ministeriöiden ja THL:n kesken valmistelluista strategisesta tason mittarikokonaisuuksista niin sosiaali- ja terveydenhuollon kuin pelastustoimenkin osalta. Mittareiden tulisi olla sellaisia, että ne voidaan kansallisesti toteuttaa, ne mittaavat strategisissa tavoitteissa onnistumista kokonaisuutena, eivätkä edellytä hyvinvointialueita työllistäviä erillistiedonkeruuta.

Haataja Mari

Lapin hyvinvointialue - Lapin hyvinvointialueen aluehallitus 26.2.2025 § 104